

УДК 316.77:02

О. М. Кобелев, доктор наук із соціальних комунікацій, доцент, Харківська державна академія культури, м. Харків

Oleksii_Kobeliev09@meta.ua

<https://orcid.org/0000-0003-2348-0660>

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»

Досліджена роль інформаційно-аналітичного компонента в системі підготовки фахівців зі спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», що запроваджується в Харківській державній академії культури. Розглянуті інформаційно-аналітичні дисципліни, які планується викладати студентам факультету соціальних комунікацій Харківської державної академії культури. Визначаються місце, форма та зміст цих дисциплін.

Ключові слова: міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, Харківська державна академія культури, інформаційна аналітика, аналітика тексту, інформаційно-аналітична діяльність, організація діяльності інформаційно-аналітичних служб.

А. Н. Кобелев, доктор наук по социальным коммуникациям, доцент, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

ІНФОРМАЦІОННО-АНАЛІТИЧЕСЬКИЙ КОМПОНЕНТ ПОДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ПО СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ, ОБЩЕСТВЕННЫЕ КОМУНИКАЦИИ И РЕГИОНАЛЬНЫЕ СТУДИИ»

Исследована роль информационно-аналитического компонента в системе подготовки специалистов по специальности «Международные отношения, общественные коммуникации и региональные студии», которая вводится в Харьковской государственной академии культуры. Рассмотрены информационно-аналитические дисциплины, которые планируется преподавать студентам факультета социальных коммуникаций Харьковской государственной академии культуры. Определяются место, форма и содержание этих дисциплин.

Ключевые слова: международные отношения, общественные коммуникации и региональные студии, Харьковская государственная академия культуры, информационная аналитика, аналитика текста, информационно-аналитическая деятельность, организация деятельности информационно-аналитических служб.

О. М. Kobieliev, Doctor of Sciences in Social Communications, Associate Professor Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

INFORMATION AND ANALYTICAL COMPONENT OF TRAINING SPECIALISTS IN THE FIELD OF STUDY “INTERNATIONAL RELATIONS, PUBLIC COMMUNICATIONS AND REGIONAL STUDIES”

The aim of this paper is to examine the role, form and content of information and analytical disciplines in the system of training specialists in the field of

study “International Relations, Public Communications and Regional Studies” introduced at the Kharkiv State Academy of Culture.

Research methodology. Introduction of the new speciality “International Relations, Public Communications and Regional Studies” at the Kharkiv State Academy of Culture is based on the fact that the present stage of the development of the society is determined by the considerable scope of the acquired knowledge, which, combined with the continuous modernization of their generation processes and means of communication, is the main factor of the increase of the national product, industrial advance, the key to national security.

Results. Information and analytical support of international relations can be considered in three aspects. The first aspect is the ideological support of international relations by developing and promoting initiatives and proposals that would meet the national interests of the state or its regions carrying out international cooperation with the regions of other countries. The second aspect is the practical support of the international activities of the country or its regions in order to enhance their global stature and active influence on international policy. The goal consists in filling the world information space with information about the country or its regions concerning internal and external events, taking care that this information is impartial and reliable, creating the country’s image internationally and supporting it by special events. The third aspect is an organizational one. This is the information and analytical support of diplomatic institutions in the host country and the best possible level of coordination of these missions with the centre and other diplomatic missions abroad. The key principles of information and analytical support of foreign policy are implemented by the Ministries of Foreign Affairs, diplomatic missions as well as trade and economic missions.

Novelty. The information and analytical component of training future specialists in international relations, public communications and regional studies is of great importance taking into account that in the process of establishing international relations in various spheres, effective information and analytical work is a key factor in ensuring its success and effectiveness. It is impossible without it to protect the basic national interests of the country in the international community, to protect information relations with other states, to receive information about any other country for international cooperation.

The practical significance. When making a decision, the government or regional administrative bodies involved in international cooperation should rely on the analytical material and immediate information prepared by the departments of the information and analytical services and units. Taking into account the fact that international processes in the modern world are very dynamic, a foreign policy decision is effective only when it is made proceeding from all real facts, problems and possible consequences.

Key words: *international relations, public communications and regional studies, Kharkiv State Academy of Culture, information analytics, text analytics, information and analytical activities, organization of the work of information and analytical services.*

Постановка проблеми. Становлення України як незалежної держави, її інтеграція у світове, зокрема європейське співтовариство, ха-

рактизуються динамічністю політичних, економічних, соціальних та інших процесів, потребують підготовки якісно нових фахівців у сфері міжнародних відносин, особливо на міжрегіональному рівні. Запровадження в Харківській державній академії культури нової спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» має на меті задовольнити зазначену проблему. При цьому розробка програми із цієї спеціальності базується на тому, що сучасний етап розвитку суспільства визначається значним обсягом здобутих знань, які в поєднанні з постійною модернізацією процесів їхньої генерації та засобів комунікації є головним чинником збільшення національного продукту, успішності економіки, запорукою національної безпеки. Інформаційна революція, що розпочалася декілька десятиліть тому і триває досі, значно впливає практично на всі аспекти діяльності людини, потребує від спеціаліста-міжнародника таких актуальних компетентностей, як знання фундаментальних основ міжнародних відносин, складових і функціональних процесів системи міжнародних відносин та вміння ефективно й креативно їх використовувати у своїй професійній діяльності. Водночас висококваліфікованим фахівцям цієї спеціальності конче потрібні знання принципів та методів здійснення інформаційно-аналітичної роботи, уміння застосовувати конкретні методи й методи обробки інформаційних потоків та підготовки аналітичних матеріалів, здатність використовувати різні технічні засоби для інформаційно-аналітичної діяльності в міжнародних відносинах у різних сферах та різного рівня.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, присвячених проблемам підготовки якісно нових фахівців у сфері міжнародних відносин, засвідчує значну увагу вітчизняних і зарубіжних дослідників до порушеної проблеми. Зокрема І. Боднар, Б. Семенов, М. Слободяник та М. Проценко розглядають завдання і структуру інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин, висвітлюють основні напрями аналітичної діяльності зарубіжних установ, досліджують проблему інформаційного забезпечення прийняття зовнішньополітичних рішень.

Інформаційна аналітика в останні роки розглядалася в дослідженнях Г. Гордукалової, П. Конотопова, І. Кузнецова, Ю. Курносова, І. Левкіна, О. Матвієнко, І. Мелюхіна, В. Пархоменка, О. Пархоменка, В. Онопрієнка, Е. Семенюка, Г. Сілкової, Н. Слядневої, М. Сороки, С. Терещенка, М. Тихомирова, В. Чистякова.

Відтак, **мета** статті — розглянути роль, форми та зміст інформаційно-аналітичних дисциплін у системі підготовки фахівців зі спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», що запроваджується в Харківській державній академії культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою проблемою міжнародного співробітництва на міждержавному та міжрегіональному рівнях у різних сферах є інформаційно-аналітичне забезпечення зазначених напрямів діяльності. Загалом, трансформувавшись у ХХ ст. в професійну, інформаційно-аналітична діяльність нині впливає практично на всі сфери суспільного життя, стає значимим фактором успіху будь-якої організації, підприємства чи фірми. Тому інформаційно-аналітичні служби (підрозділи), під різними назвами, наприклад, інтелектуальні корпорації, «фабрики думки», створюються в структурі органів державної та місцевої влади, у міністерствах і відомствах, в органах ЗМІ, у сфері бізнесу, при політичних партіях і рухах. Бурхливо розвиваються ринки аналітичної інформації, інтелектуального продукту, методичного й програмного забезпечення його отримання. Тобто інформаційно-аналітична діяльність невід’ємно пов’язана з процесом інтелектуалізації суспільного життя (Боднар, 2007; Кобелев, 2016; Кобелєв; Мелюхин, 1999; Сляднева, 2001).

Інформаційно-аналітичне забезпечення міжнародних відносин можна розглядати в трьох аспектах (Боднар, 2007; Семенов, 2003; Слободяник, 2007). Перший — ідеологічне забезпечення міжнародних відносин через розробку та висування ініціатив і пропозицій, які б відповідали національним інтересам держави або її регіонів, що здійснюють міжнародну співпрацю з регіонами інших країн. Другий аспект — практичне забезпечення міжнародної діяльності країни або її регіонів з метою підвищення міжнародного авторитету та активного впливу на міжнародну політику. Завдання полягає в тому, щоб заповнити світовий інформаційний простір інформацією про країну або її регіони щодо подій у державі та навколо неї, піклуватися, щоб ця інформація була неупередженою та достовірною, створювати власний імідж на міжнародній арені, підтримуючи його спеціальними заходами. Третій аспект — організаційний. Це інформаційно-аналітичне забезпечення дипломатичних установ у країні перебування та оптимальний рівень координації місій із центром, іншими дипломатичними зарубіжними представництвами. Основні принципи організації інформаційно-аналітичного забезпечення зовнішньої політики реалізуються міністерствами закордонних справ, дипломатичними представництвами та торговельно-економічними місіями. У здійсненні зовнішньополітичних комунікацій важливу роль відіграє також медіа-дипломатія як вагомий фактор впливу на прийняття рішень у міжнародних відносинах.

За останні десятиріччя значно посилилась інформаційна функція дипломатичних представництв. Завдання збирати оперативну інформацію, здійснювати ретельну обробку численних друкованих видань, зокрема періодики, іншої інформації, яку оприлюднює ЗМІ, налаго-

дження та підтримку зв'язку із засобами масової інформації в країні перебування та інформування місцевої преси про головні події, що відбуваються в державі акредитації, покладається на відділ інформаційних і культурних зв'язків (Боднар, 2007; Семенов, 2003; Слободяник, 2007). Тому в системі підготовки фахівців зі спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», яка запроваджується в Харківській державній академії культури, значна увага приділяється розробці комплексу інформаційно-аналітичних дисциплін.

Насамперед ідеться про курс «Інформаційна аналітика», метою якого є освоєння студентами методики й технологій інформаційно-аналітичної діяльності. Для її досягнення передбачається вирішення таких завдань:

- вивчення історичних джерел і теоретичних основ інформаційної аналітики;
- закріплення й поглиблення уявлень про методи, прийоми аналізу й синтезу інформації;
- формування навичок освоєння предметного поля об'єктів, що досліджуються;
- виявлення причинно-наслідкових зв'язків і факторів ризику в розвитку складних явищ бібліотечно-інформаційної сфери;
- забезпечення знаннями з технологічних алгоритмів і типових програмних продуктів для інформаційного аналізу;
- розвиток прогностно-аналітичних здібностей студентів;
- надання студентам практичного досвіду зі створення оглядово-аналітичних документів.

На основі теоретичних та практичних доробок вітчизняних і зарубіжних фахівців визначені певні вимоги до знань, умінь та навичок студентів. Передусім успішне засвоєння навчальної дисципліни передбачає самостійну реалізацію майбутніми фахівцями основного завдання інформаційного аналітика — створення інформаційно-аналітичної продукції на основі аналізу інформаційних ресурсів певної предметної сфери. Зазначений аналіз базується на опануванні випускником таких видів професійної діяльності: аналітико-синтетична переробка інформації, створення й ведення баз даних, інформаційне моделювання й діагностика об'єктів, здатність об'єднувати процеси інформаційної аналітики в цілісну технологію, здійснювати управління інформаційними ресурсами міжнародних установ.

Розвиток і поглиблення знань з інформаційної аналітики формує сучасний світогляд, надає інноваційні знання, вміння їхнього практичного використання під час вирішення професійних, організаційних та управлінських проблем міжнародної діяльності.

Курс «Організація діяльності інформаційно-аналітичних служб» розглядається як навчальна дисципліна, метою якої є засвоєння технологій сучасного менеджменту та управління, що використовуються в інформаційно-аналітичних службах міжнародних установ. Для її досягнення передбачається вирішення таких завдань:

- вивчення історичних джерел і теоретичних основ інформаційної аналітики;
- засвоєння основних термінів і понять, що використовуються в управлінській науці й практиці;
- формування в студентів уявлення про типологію різноманітності інформаційно-аналітичних служб, їх місце й взаємозв'язки в інформаційній інфраструктурі сучасного суспільства;
- забезпечення знаннями й вироблення вміння у сфері визначення мети, планування, організації й управлінського контролю в інформаційно-аналітичних службах міжнародних установ;
- ознайомлення з методами, прийомами формування, організації й управління матеріально-технічними, інформаційними, фінансовими й кадровими ресурсами інформаційно-аналітичних служб міжнародних установ та організацій.

На основі теоретичних і практичних доробок вітчизняних та зарубіжних фахівців визначені вимоги до знань, умінь та навичок студентів.

Особливе місце відводиться курсу «Аналітика тексту», метою якого є формування професійних знань і навичок аналізу тексту. Для цього передбачається:

- надати системне бачення цілісності тексту, його властивостей і ознак;
- сформуванню уявлення про розбіжності семіотичного й інформаційного аналізу тексту, можливості використання сучасних досягнень філології, психології сприйняття тексту;
- набуття навичок основних процедур аналізу тексту, вміння будувати блок-схеми аналізу для вирішення конкретного аналітичного завдання;
- сприяти освоєнню алгоритмів і типових програмних продуктів для аналізу тексту;
- закріпити навички аналізу текстів різного призначення;
- розвивати формально-логічні здібності студентів.

На основі теоретичних та практичних доробок вітчизняних і зарубіжних фахівців визначені певні вимоги до знань, умінь і навичок студентів. Передусім успішне засвоєння навчальної дисципліни передбачає набуття майбутніми фахівцями з міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій основних уявлень про історію вивчення тексту, його системні властивості. Підґрунтям майбутньої успішної

фахової діяльності є знання про досягнення суміжних галузей науки стосовно дослідження тексту, навички роботи з прикладними програмами аналізу тексту, пакетами програм для статистичної обробки даних, уявлення про досягнення формальної й математичної логіки в аналізі тексту та головні підходи до аналізу тексту в семіотиці, герменевтиці, текстології, когнітивній психології, а також тенденції їхнього розвитку.

У процесі вивчення курсу «Аналітика тексту» студент повинен опанувати поняттєвий апарат, методи й процедури інформаційного аналізу тексту, ознайомитися з багатоаспектною типологією текстів і їхніми особливостями. Під час навчання слід продемонструвати знання про розмаїтість завдань аналітики тексту і способи їх вирішення, критерії оцінки відтворюваності й вірогідності результатів аналізу текстів, можливості зменшення суб'єктивного впливу на них.

Висновки. Зважаючи на те, що в процесі налагодження міжнародних відносин у різних сферах та рівнях ефективна інформаційно-аналітична робота — важливий чинник забезпечення його успіху та результативності, інформаційно-аналітичний компонент підготовки майбутніх фахівців з міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій є надзвичайно важливим. Без нього неможливо представити національні інтереси країни в міжнародному співтоваристві, захистити інформаційні зв'язки з іншими державами, заявити про свою позицію у світі, отримати інформацію про будь-яку іншу країну для використання в міжнародному співробітництві. Приймаючи рішення, уряд або регіональні управлінські структури, що здійснюють міжнародну співпрацю, повинні ґрунтуватися на тому аналітичному матеріалі та оперативній інформації, яку готують відповідальні за це відділи інформаційно-аналітичних служб та підрозділи. Оскільки міжнародні процеси в сучасному світі є гіпердинамічними, зовнішньополітичне рішення ефективне лише в тому разі, коли воно прийняте з урахуванням усіх реалій, проблем і можливих наслідків.

Список посилань

- Боднар, І. Р. (2007). *Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах: навчальний посібник*. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії.
- Гордукалова, Г. Ф. (2009). *Анализ информации: технологии, методы, организация: учебно-практическое пособие*. Санкт-Петербург: Профессия.
- Кобелев, А. Н. (2016). Информационная аналитика в контексте трансформации библиотечного социального института Украины. *Молодий вчений*. 12.1(40), 149–155.
- Кобелев, О. (2016). «Інформаційний аналіз і консалтинг» у системі підготовки спеціалістів бібліотечно-інформаційної сфери. *Бібліотечний вісник*, 3, 18–23.

- Кобелев, О. М. *Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек України: теоретико-методологічні засади розвитку*. (Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. н. із соц. комунікацій: спеціальність 27.00.03 — книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство). Харківська державна академія культури. Харків.
- Кобелев, О. М. (2015). Інформаційно-аналітична складова в системі підготовки фахівців соціально-комунікаційної сфери. *Вісник Книжкової палати*, 12, 38–41.
- Кобелев, О. М. (2015). Інформаційно-аналітичний супровід освітньої підсистеми суспільства. *Вісник Харківської державної академії культури: збірник наукових праць*, 47, 90–99. Харків: ХДАК.
- Курносов, Ю. В. (2004). *Аналитика, методология, технология и организация информационной аналитической работы*. Москва: РУСАКИ.
- Мелюхин, И. (1999). Информационно-аналитическая деятельность как она есть. *Информационные ресурсы России*, 1, 11–14.
- Семенов, Б. М. (2003). *Особенности информационно-аналитической работы государственных структур в области внешней политики*. Москва.
- Слободяник, М. С. (2007). *Міжнародна інформація: навчально-методичний посібник*. Київ: ДАКККІМ.
- Сляднева, Н. А. (2001). Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы. *Информационные ресурсы России*, 2, 14–21.

References

- Bodnar, I. R. (2007). *Information and analytical activities in international relations, Textbook*. Lviv: Publishing house of Lviv Commercial Academy. [In Ukrainian].
- Gordukalova, G. F (2009). *Analysis of information: technology, methods, organization, Educational and practical guide*. SPb.: The profession. [In Russian].
- Kobelev, A. N. (2016). Information Analytics in the Context of Transformation of the Library Social Institute of Ukraine. *Young scientist*, 12.1 (40), 149–155. [In Russian].
- Kobelev, O. (2016). “Information analysis and consulting” in the system of training specialists in the library and information sphere. *Library Bulletin*, 3, 18–23. [In Ukrainian].
- Kobelev, O. M. *Information and analytical activity of libraries in Ukraine: theoretical and methodological principles of development (Author's dissertation for the degree of doctor of social sciences: specialty 27.00.03 — bibliography, library science, bibliographic study)*. Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv [In Ukrainian].
- Kobelev, O. M. (2015). Information and analytical component in the system of training specialists in the social and communication sphere. *Herald of the Book Chamber*, 12, 38–41. [In Ukrainian].
- Kobelev, O. M. (2015). Information and analytical support of the educational subsystem of society, *Visnyk of the Kharkiv State Academy of Culture: a collection of scientific papers*, 47, 90–99. Kharkiv: KhSAC. [In Ukrainian].

-
- Kurnosov, Yu. V. (2004). *Analytics, methodology, technology and organization of information analytical work*. Moscow: RUSAKI. [In Russian].
- Meliukhin, I. (1999). Information and analytical activities as it is. *Information resources of Russia*, 1, 11–14. [In Russian].
- Semenov, B. M. (2003). *Features of information and analytical work of state structures in the field of foreign policy*. Moscow. [In Russian].
- Slobodyanyk, M. S. (2007). International Information, *Training Manual*. Kyiv: DAKKKIM. [In Ukrainian].
- Slyadneva, N. A. (2001). Information and analytical activity: problems and prospects. *Information resources of Russia*, 2, 14–21. [In Russian].

Надійшла до редколегії 18.09.2017 р.